

תורת הבטחון – פרשת ויקהל פקודי

בעינין שבת - יום מנוחה ובטחון

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְךָ קֹדֶשׁ שַׁבַּת שְׁבִתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת. (לה, ב)

ופי' רש"י וז"ל, "ששת ימים - הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת", עכ"ל. ותמוה מאוד, מדוע אין בנין המשכן דוחה שבת, הרי מצינו שהקרבת שבת שהקריבו בתוך המשכן דוחים את השבת, א"כ מדוע עיקר בנין המשכן אינו דוחה את השבת.

שבת - אמונה בהשי"ת

ולבאר הענין נבאר קצת מהותו של יום השבת. הנה הרמב"ם (סוף הל' שבת) כתב וז"ל, "השבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגוים לכל דבריהם. לפיכך משבח הנביא ואומר: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו', וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר: אז תתענג על ה' והרכבתיך על כמתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר", עכ"ל. הרי שמי שאינו שומר את השבת הרי הוא כעובד עבודה זרה! דברים נוראים!

וכתב המגיד משנה וז"ל, "מסקנא דגמרא פרק הכל שוחטין (הולין ה, א) שהעובד כוכבים ומזלות ומחלל שבתות בפרהסיא הרי אלו מומרין לכל התורה כולה והרי הם כעובדי כוכבים ומזלות גמורים. ומבואר בהרבה מקומות. וטעם השבת לפי שהוא מורה על החידוש, וכופר בחידוש כופר בכל התורה כולה ולפיכך צריך להאמין ולקבוע בנפשו אמונת החידוש ולשמור השבת שהוא אות נאמן עליו", עכ"ל. [וכן איתא ברש"י בחולין.] מי שאינו שומר את השבת, הרי הוא כמו עובד ע"ז, מפני שאינו מאמין בעיקר האמונה שכל יהודי חייב להאמין, שהשי"ת ברא את כל העולם כולו בששת ימים, ונח ביום השביעי [וע"ע בספר החינוך מצוה ל"ב]. וכן איתא במכילתא (פרשת יתרו): "מגיד הכתוב שכל מי שמחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שלא ברא עולמו לששה ימים ולא נח בשביעי, וכל מי שמשמר את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שברא עולמו לששה ימים ונח בשביעי, שנאמר (ישעיה מג, יב): ואתם עדי נאום ה' ואני אל", ע"כ.

השומר שבת מוחלין לו אפילו על ע"ז

איתא בשבת (ק"ה, ב): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש - מוחלין לו, שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו, אל תקרי מחללו אלא

מחול לו", ע"כ. וביארו המפרשים, שהטעם שמוחלין לו אפילו על עון של עבודה זרה, היינו משום ששמירת שבת הוא ממש ההיפך הגמור מעבודה זרה. עיקר מהותו של עבודה זרה - שמאמין שיש כח אחר בעולם. אבל מי ששומר את השבת, הרי הוא מעיד בעיקרי האמונה, ש"אין עוד מלבדו" - שהקב"ה ברא את העולם, ומשיגה על כל העולם. ומשום הכי הוא תיקון לחטא של עבודה זרה, ולפיכך מוחלין לו על חטא זה.

שבת שקולה כנגד כל המצוות

ולבאר מובן היטב מדוע שבת שקולה כנגד כל המצוות. שיעקר מהותו של שבת מורה על "האמונה בהשי"ת", והוא יסוד כל התורה כולה, כדאיתא בגמ' (סוף מכות) "בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר: וצדיק באמונתו יחיה", ע"כ. ופי' הריטב"א (שם) וז"ל, "בא חבקוק והעמידה על אחת. שהמקיים אותה מקיים כל התורה, והיא האמונה בשם כראוי בקבלת אלקותו ויחודו ועול מלכותו כדרך שנצטוונו בפרשת קריאת שמע שכוללת כל התורה, והיינו דכתיב וצדיק באמונתו יחיה כדרך שנאמר בכל המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", עכ"ל. וכן כתב רבינו בחיי (כד הקמח ענין בטחון) וז"ל, "מאחר שאתה מתחבר באמונה נמצא שאין אתה מתבטל מן המעשה הטוב אפי' שעה אחת שהרי אתה מקיים מצות האמונה שאתה כולל בה כל התורה כולה. וכמו שדרשו ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד): וצדיק באמונתו יחיה", עכ"ל.

שבת כל ימי השבוע

הנה מצות עשה מן התורה לזכור את יום השבת, כדכתיב (שמות כ, ח): "זכור את יום השבת לקדשו". וביאר רבינו בחיי (שם) וז"ל, "שנזכור תמיד בכל יום השבת שלא נשכחהו ושלא יתחלף לנו בשאר ימים, כי כשנזכור אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת, וזה פינה גדולה באמונה, כי מתוך החידוש יתבאר ענין ההשגחה והנבואה ואמתת העונש והשכר", עכ"ל. הרי הטעם שצריך לזכור את יום השבת כל ימי השבוע, מיוסד על זה שצריך לזכור עיקרי האמונה בהשי"ת. ויום השבת שכל אחד מעיד על עיקרי האמונה אינו מסויים לעצם יום השבת, רק החובה מוטלת בכל ימי השבוע על כל יהודי לזכור שהשי"ת הוא הבורא ומנהיג את העולם.

זכירת שבת בעסקיך

הספורנו (שם) ביאר המצוה של זכירת שבת וז"ל, "היה תמיד זוכר את יום השבת בעסקיך בימי המעשה", עכ"ל. הספורנו מוסיף שצריך לזכור את השבת בפרט בעסקיך בימי החול. והיינו, שצריך לזכור שבכל השתדלות שעושה בימי החול, אין השתדלותו מועילה כלל, ואין שום כח כלל למעשה ידי, רק הכל הוא מאת השי"ת, שהוא ברא את העולם, ומנהיג כלל העולם. וזהו הלימוד מיום השבת, לכל ימי השבוע - להיות מאמין באמת בהשי"ת בכל פרט ופרט במעשיך.

שבת - בטחון בהשי"ת

המשך חכמה (דברים י, כ) האריך לבאר שיום השבת הוא יום של "בטחון בהשי"ת" וז"ל, "והנה השבת הוא באמת מיוחד לבריאה בכללה ... ואפילו הכי לא ניתן רק לישראל, משום שהשבת צריך לקיומו מדת הבטחון, שידע שכל הפרנסה קצובה אליו. ולכן ירמיהו אשר הפליג על מידת הבטחון ואמר (ירמיהו יז, ט): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", אמר אחר כך על השבת (שם פסוקים כב-כז): "כי הבוטח שמח על שבידת השבת, כי הלא המלאכה בשאר ימי החול הוטל עליו מהבורא יתברך לטעמים ידועים אליו, כמו שפירש החובת הלבבות, יעוין שם דבריו הנעימים. ושבידתו כשבידת העבד ששמח בשבידתו שמאמין שאינו חסר אליו מהשגחת הבורא עליו בפרטיות. וזה שאמר (דברים ה, טו): "וזכרת כי עבד היית במצרים ויוציאך ה' אלקיך משם", הרי השגחתו הפרטית עליך. אם כן תאמין כי במה שתשבות בשבת לא תפסיד מאומה מפרנסתך, "וברכת ה' היא תעשיר" (משלי י, כב) - זה שבת (בראשית רבה יא, א), ועשירי בכל, מפני שמכבדים את השבת (שבת קיט, א). וזה שאמר "על כן צוך לעשות את יום השבת", ולא צוה לעמים אחרים, כי הם לא ידעו מההשגחה הפרטית ולא יכלו לקיים שמירתו. ולכן אימת זכו להשבת? קודם מתן תורה כשנכנסו במדבר בארץ שממה, ולא שאלו מאין יתפרנסו עם רב כזה. "וזכרתי לך חסד נעורך וכו' לכתך אחרי במדבר" (ירמיהו ב, ב) כיון שנכנסו לבטחון גדול כזה. וכשנתן להם המן, נתן להם השבת, שנקל לבעלי בטחון כהם לשמור את השבת", עכ"ל.

הרי מבואר מדבריו, שיום השבת אינו רק מעיקרי האמונה, אלא גם הוא יום הצריך לקיום מדת הבטחון. וכיון שכן, יום השבת ניתנה להם קודם מתן תורה, לקבוע בלבם של כלל ישראל מדת הבטחון, שנצרך לעיקר קבלת התורה. וכדברי הגר"א שזהו עיקר הטעם של קבלת התורה. ועל כן יום השבת הוא "יום מנוחה" - יום של בטחון ומנוחה הנפש, ואין אנו עוסקים בשום עסק והשתדלות, רק הוא יום של לימוד התורה, ולהקהיל קהילות ברבים כדאיתא במדרש.

וכבר אמרו חז"ל, (מכילתא פרשת יתרו): "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. וכי אפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים, אלא שבות כאלו כל מלאכתך עשויה", ע"כ. ביום השבת, אין לך לדאוג על כלום, ואינך צריך לעשות שום השתדלות שבעולם, משום דביום השבת, "כל מלאכתך עשויה", שהקב"ה הוא הזן ומפרנס, וזה שצריך האדם לעסוק בהשתדלות הוא רק לקיים מצוות השי"ת [כמו שהאריך החובת הלבבות (שער הבטחון פרק ג)], וביום השבת פטור מלעסוק בהשתדלות להשיג פרנסתך, וא"כ יזכה שהשי"ת יפרנס כל אחד ואחד בלי השתדלות. וע"כ ביום השבת, שהוא יום של אמונה ובטחון בהשי"ת, אין שום דאגה כלל ועיקר, רק "השלך על ה' יהבך" - "והוא יכלכלך"!

הטעם שאסור לבקש צרכים בשבת

ויש להוסיף דזהו הטעם מדוע בשבת קודש אסור לבקש צרכים. דאיתא במדרש (ויקרא רבה פ' ל"ד): "ממצוא חפצך - מכאן אסור לאדם

לתבוע צרכיו בשבת". ופי' העץ יוסף וז"ל, "מפני שיש בזה טרדת הלב ודאגה. ומכלל עונג שבת שיחשוב כאילו כל מלאכתו עשויה, ואין לו שום צרה ויגון", עכ"ל. הרי הטעם שאסור לבקש צרכים ביום השבת, משום דביום השבת, ליכא שום צרכים כלל, הכל הוא כאילו המלאכה עשויה, ואין שום דאגה כלל. כמו שאין עושין שום השתדלות שהכל כאילו כבר נעשה, כן לענין לבקש בקשות ביום השבת, אין שום צורך לבקש בקשות, שאין על מה לבקש, שהכל כאילו נעשה!

שבת מקור הברכה

הנה שבת הוא מקור כל הברכות - "לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה" (לכה דודי). ומקור לזה, איתא בדברי הזוהר (ח"ב סו). [מתרגום]: "כל הברכות שלמעלה ולמטה תלוין ביום השבת, ולמדנו, דלמה לא ירד המן ביום השבת, משום דביום ההוא מתברכים ממנו כל הששת ימים עליונים, וכל אחד מהימים עליונים נותן מזון ליום אחד מהימים התחתונים, וכל זה הוא מהברכה של יום השבת". הרי, שבת קודש הוא מקור הברכה! יש להטעים הדבר, דמי ששומר שבת, שמאמין ומעיד בעיקרי האמונה, הרי הוא זוכה לברכה! כדכתיב (משלי כה, ט): "איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה". ועוד כתיב (ירמיהו יז, ט): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", הרי שהאיש שיש לו אמונה ובטחון בהשי"ת הרי הוא זוכה לברכה!

ויתן לך משאלות לבך

איתא בשבת (ק"ה, ב): "אמר רב יהודה אמר רב: כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך", ע"כ. וצ"ב מדוע דוקא מי שמענג את השבת זוכה, שנותנין לו משאלות לבו?

ונראה, דכתיב (תהלים לו): "בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך. גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה וגו'". הרי איירי בענין בטחון בהשי"ת, ומי שבוטח בה', זוכה שהשי"ת יתן לו משאלות לבו. וא"כ מאחר ששבת הוא יום של בטחון בהשי"ת, מכח מדת הבטחון זוכה שימלא ה' כל משאלות לבו!

שבת - השראת השכינה

ועל פי כל הנ"ל יש לבאר מדוע לא עסקו בבנין המשכן ביום השבת. שעיקר התכלית של בנין המשכן היה להשראת השכינה, ועיקר הסיבה להשראת השכינה היה רק משום שכל אחד ואחד השרה השכינה בלבו. ועיקר הגורם להשראת השכינה, הוא ע"י שכל אחד ואחד מאמין ודבוק בהשי"ת, ומכניס השי"ת באמת לתוך לבבו. וא"כ מאחר שהתכלית של יום השבת הוא "להאמין בהשי"ת" - "ולבטוח בו", א"כ מובן היטב מדוע לא היה שום צורך לבנות המשכן ביום השבת, דיום השבת הוא יום של השראת השכינה [עיי' זוהר ח"ד דף קעט: שמבואר כן], וע"כ לא היה צורך לבנות המשכן ביום השבת, כיון שמגיעים לאותו תכלית מכח יום השבת.

חזק חזק ונתחזק!!